

BREIZH A-LEW
(LARGET BOS GANTI)

Breizh dizalc'h ? Ur raktres, un hunvre, u-topia. N'eo ket, da ! Votet eo bet kement-se... abaoe 2035. En ur geñver gant "Paris Breizh Media" emao'h splujet war an Teleg' e-kreizik-kreiz ur romant fentuzik mat da zistoubañ spered an nen, danzeet gant ugent a skrivagnerien pe a skrivagnerezed hag a dreserien a Vreizh-Vihan (pennoù-galleg dreist-holl, paotred merc'hed, darn anavezet evel J.M. Le Boulanger, Herve Bellec, Gérard Alle, Hervé Hamon, kenkouz ha brezhonegerien evel Daniel Giraudon, Goulc'han Kervella, Rozenn Milin, neuze ho servijer evit tri zamm an disoc'h).

40

Krenet en doa an douar, pell diouzh Breizh avat. Menezioù-tan Enez ar Skorn (Island) oa o tihuniñ. Dic'hlaniañ a rafe an dour da heul pa oa frailhet ar menezier-skorn hag i krog da deuziñ evel a ra an erc'h dindan an heol.

Dont a rae Breizh da vezañ ul ledenez penn-dre-benn. Gant un tammig *Goa* - "groae" e brezhoneg - e vefe gallet "truka" (treugiañ, treujiñ) etre pezh a vane eus Mayenn ha krec'henoù Bro-Roazhon : Hazou, Becherel, Sant-Pern... merkoù d'ar voraerion pa oa aet Menez Mikael (ar mor) d'un enezenn, meur a lew e-barzh ar mor war-dal Menez-Dol dre ma oa ar ster milliget - Couesnon - e breskenn.

Ezhomm a oa ha gwall ezhomm eus ur pennsturier pe levier meur !

Erru kozh-poent hag ur ret torriñ ur wech all ar blanedenn.

Re-bar d'ar gêr a-is (Ker-Is) e tae aod Kerne-izel war-dreñv. Evel pa oa bet bombardet kêr e pellae tud an Oriant en arvor d'an argoad, "Argoad" ar Wenedourion ha kuit Gwenediz d'al lannegi !

"Keoded Is" avat - *Cité d'Ys*, tavarn brudet kreisker Roazhon - a oa gourdouret dindan doureier lous ar Vilen hag all... an Ill hag ar c'hanal en-ereeg ar Rañs.

Biken n'afe Roazhon da "kêr-benn ar finañs" (K\finans) evel a oa bet raksoñjet !

An ekoloien a-voulc'hadoù, glas-oc'h-glas, e-plas ar gwagennoù ruz-sklaer a-gent, a chome simudet dirak seurt "tsunami" glas - pa zeu an dour war an douar - na ne oa ket gwall splann ganto an dour.

"Naoned e Breizh" ne vezo dizale nemet slogan a-gozh erru re gozh pa oa ar Vrier hag ar vro wenn - Gwerrann - gouzouret gant dour ar mor endeo.

Ne vane ken sklent an Are e-kreizik-kreiz tolz an Arvorig, gorre di'oueledet... hep goueled ebet ken. Yô, war-giz, tudoù, war-zu kornôg, *οἰκουμένη* (œkoumene) atlantel, kellies Menez erru ogos didud : ar Mene' gallo bihan-sot kresket tammoù gant uheladennoù Penteur sa Frehel ha restachoù Poudour, badezet dres *pagus "dobri"*, Belaer Trebry ha, sur-tre, Menez Bre, Menez C'homme, Menez Mikael (Menez Are), arouezvaoù paravis d'ar Menez Du a-dammoù, Menez C'hamm ha Kerreg lemm all...

Pa oa aet Lassal da fall ha sturier ar Chin e-maez ar c'hoari, siguret gant dic'hलग्न o sterioù (melen) du-hont, e ouie a-walc'h Brosteg pegen gadalig pe sempl e oa e damm kador, aet distrantell e jeu.

Intret edo e spered gant an dra-mañ : er gantved nevez ne ve ken ur respet politikel, un' e-hun' ! Setu, troet kein d'ar politik da lubaniñ ar bobl "kevidik", e poanie da sevel un tammig "*ting-tang*" (serr-lagad da ge' ar Chinoaien, kuit d'ober anv eus *think-tank* - *Yankee*-ed) ! Bodet en-dro dezhañ pennher ha pennherez aotronez ar *Celib* bet, mab pe merc'h an Ollivro pe an Andro - anvioù en O, muioc'h *latino* d'ar skouarn eget tamm *Breizh atô*, un O hag a jaoje ouzh an dour (en galleg *eau* !)

N'eo ket 'walc'h, se, mes en em gas war-raok evel en ur splujañ : identelezh-raktres, danvez dazont. Kement-se en ur stern nevez, B.E.A., "Breizh Eire Alba" (anv ofisiel Skos dizalc'h un eurtad so), herezh ar Gelted - glas ha glas - e-lec'h ar *banane bleue* a-ziagent, dre-harz ober evel nouspet Ker-Is eus Londrez da Venezia dre Amstel-dam (Amsterdam) aet da netra hag ar Ruhr okupet g'an dour !

Sevel ur Vreizh nevez evel a ginnige "Breis-PS" sevel Breisilia e plas pezh a oa bet Napoleonville. Hogen e bord ar Blavezh evel a oa plantet Pondivi ne vefe ket sirius.

Nerzhekaat Kareiz, aze ema ! Tremen eus ur gêr brazik ha morgousket tammoù avat da "meurgêr" an "ekolonmiezh" peuznevez. Kentoc'hig eget "kêr Gareiz", poz an dud vunut, kentoc'h ivez evit *Vorgium*, poz digant ar Romaned, e kinnigas keltiegourien zo ober gant an "henstumm" Uorgion e galianeg adsavet, start da zigej marteze, ha bout gant liester (-ion) anavezet hon Sonerion, Mabinogion Kembreiz, Kervozion hag un anv all bennak douzh Goelo ha betek "kamion" (Bro-Lion), goude ma oa pell re a zour pelloc'h war gorre gourizad artichaod ha kaol-fleur Arvoriz.

Diwar ster ar ger a-gozh, danzen kanab, ur mañier Z.A. (TC "Tachenn c'hreantel"), ken divalo all kostez Kergorvo (Plouger), e oa bet meneg eus "rouedad en gwiad". Diwar lies furch arkeo war-du Gwazh-sec'h, neuze Pont-ar-C'hoarivan, e oa bet dizolet un dachenn diduañs eus an amzer gozh, lec'h da sevel ur *Celtiland* da sechel muiikoc'h tud a-ziavaez eget Kerampuil, tudoù ! En em ledañ a ray ar gêr nevez sa Kerledan ha da c'holo Trevrin (22). E-lec'h an amboaz bet da sevel un aerporzh kostez Kleden(-Poher) e vefe empentet ur Porzh nij en tu all da Bont-ar-Gergoad - *Port-de-Carhaix*, a ouzoc'h a-walc'h - pellañ ma tae war vre "bagoù" kanal an Naoned da Vrest (diveuzet dre ma oa beuzet Kêr-is). Degemer a rafe hepken an aerlistri a nije dre hidrojen pe gant nerzh an heol. Buan e teufe da vout dre ret harp hanter-hent etre ar Chin - pe an Indez - hag an Amerik, krec'h-traoñ, dreist-holl pa vez "sac'hadoù glaou" izel en oabl 'us d'an Uhelgoad ha hiroc'h en hanternoz...

Kenstaget pep kêr - bras ha bihan ha krenn - en ur rouedad kêriadoù ha pa vihent kellies "toull kêr" evel a veze laret eus Rostren'n kent, kement-se diwar skwer vat hent-houarn kozh ar *Réseau breton*, serret siwazh, a-barzh dont en-dro - dre berzh *Resa* an T.G.V. - "Breizh Reso".

Ne c'halled ket, da dra, kemer en-dro digant ar siklotouristed an hent-houarn kozh gant e linenoù re strizh. Diwar ar patrom a weler er Reter e vo savet kellies *VAL* er vann, dindanno kledourenn d'ar beloioù pa vez dour bras-bras, sed an dourejer degaset gant ar cheñchamant hin re-bar d'ar pezh eo ar moussonoù dindan gouriz ar bed. A-zioc'h e c'hallor sevel, hervez ma vo aez pe ne vo ket, parkadoù pannelloù heol da gemer plas ar re a laboure gant nerzh an avel, aet evel pell...

Kement-se, evel just, a vo laket votiñ gant Pobl Breizh. Al lugan a vo *footballistique* pezh-a-gari evel "War-raok" Gwengampiz : *Alter & Go !*

41

En 19^{vet} kantved e skrive ur beajour ar goañv bennak 'oa ar yezh vrezhoneg e-giz "muriad ar Chin" etre Breizh hag ar Frañs d'an ampoent. Pa n'oufed ket, Trump naket, lakat sevel ur gwir voger pe ur vur evel er vered kent e oa bet prientet kement-mañ da ginnig d'ar bobl : Kultur, mor evel mur !

Gant "Kultur", lies sinifiañs d'ar poz kalet-se, etrebroadel, ha tonañ war "ar mor evel mur en he zro" (traoù Breizh, Tro Breizh hag all) e vefe blaz ar brezhoneg, hardi, daoust pegen start plantañ ar yezh e pennoù an dud evel a veze c'hwitet d'ober re alies, kostez Breizh-uhel bet hag all.

Kentoc'h eget kas adframmañ "Broioù izel" all mod an Izelvroioù gant nouspet skluj, chaoser pe dig penn-da-benn polderioù evel a oa en Domonea a-gozh eus Dol da Geremma e oa bet divizet leuskel dourioù ar Bae da c'holeiñ goueled ar "Pou ratel" (reter), Normanted darn hag a vote "penn-(g)äll". Efed "Livadenn GerIs" (Barzaz-Breiz) a oa deuet warnor. Ma oa daw ober tan de'hi dont war-giz... Skwer (fall) Er Lannig (Gavrinis) er Morbihan a oa aze pell zo o tiskouez eus pelec'h e tae ar riskl.

Kement ha lakat pep hini da intent e oa bet soñjet ober meneg eus ur sant da blantañ kost' Karnoed, goude ma n'eo ket e Buhez ar Zent, unan ouzhpenn ar 7777 - seizh mil seizh kant seitek ha tri-ugent kousket e bered Lanriware, ya, muiikoc'h eget "Seizhsant" ar C'hozh-varc'had (pe C'houarc'had), sent kousket Ἐφέσος - *Éphèse* - enoret er pardon bras "islamo-kristen" eno.

Pet dre just zo bet savet war-lein "Traonienn ar Sent", tosenñ sant Weltaz deomp, ahont ? Ha se zo kaoz n'int nemet hanter beuzet pelloc'h en traoñ gant dour Ster Ìer koeñvet - kostez Milin Ìer.

Van a raed da enoriñ "Sant-Gapour" eno pelloc'h, kement ha meuliñ o sistem en o bro, un enezegad mikro-Stadoù enk ha klenk ha soveren avat, emezo, e bord an dour evel Malaysia, Indonesia.

Setu e oa diwanet kel ur "neo-britto modell" (mod-äll ?) evel dre vurzhud rak pell zo e oa diamzeret kement *modèle breton* bet kent, flaer an hañvouez moc'h gant an eil pe egile, bezhin glas d'o heul. Pennher fondatour UDB, Doue d'e bardono, en doa adkavet ur vandenn son le ma tisphege e dad... (tad-kozh, tad-kun pe tad-iou), e-doug an 20vet kantved, e oa e hunvre treiñ e Vro-Vreizh en un eil Suis distan, mondan diouzh patrom ur "c'hengevredad" kantonioù ketpar ha dieub, hervez kont. A-dra-sur e oa ur glaoustre kemer Bro-Suis da batrom ha Breizh o vont eus gourenez da enezeg pe da enezeier a-strew siken. A-dra-sklaer avat e oa ur mennozha kaer komz eus "kengevredad".

Setu amañ petra : pinvidikaerezh o tont eus ar mor, digreizennezh hed-ha-hed an *οικουμένη*. Sklaerañ tra a oa kinnig "glaou" (mouilh pe me 'oar : arc'hant, gwenneien), muioc'h a c'honidegezh 'nes labourat hag e vihe (e-lec'h labourat kalz ha gonit nebeut : kalz labour, nebeut 'honidegezh, traoù peizanted an 20vet !) ha dre-se lakat tud ha tud da hunvreal. Ar politik, treitour evel a ouzer, 'teufe a-walc'h da heul.

Kaer gouzout, Breizh-izeliz a oa a-du, reizh atav evel ar paper ha da heul evel Fañch ar Peul. Breizh-uhelz avat, ne oad ket ken sur deus outo peogwir e oa ar gaoz war o lerc'h ha pa oa mor o sevel ti'mat kostez Enez Mikael (er mor) !

Hag i "traumatizet" gant seurt dileugn dour deuet eus ar mor treitour e oa mennet kalz Naonediz da zistreiñ d'o broioù genidik, forzhig eus ar Vro Vigoudenn. Pe ober mod da wiskañ gizioù all Kerne (kant bro kant giz, kant parrez kant iliz, kant plac'h kant hiviz) pa n'oufed ket divroiañ kreisteisoc'h : dre-harz mont dindan an dour oa ar gaezh Vande (ur "vro wenn" all, 'keta, abaoe ar galianeg avat), kerent ar Charentes (Carantos bet), lannoù al Landes hag Akuitania-Nevez penn-da-benn nemet pladennoù uhel pe uheloc'h al lemmig a Lemovices kent (Limousin ha Letmoges pelloc'h).

Ha Roazhoniz, emezit-hu ? Mayenn ebet ken pe dost, an Normandi o pellaat tamm-ha-tamm, goude ma n'eo ket heñvel ar Ster eno (Couesnon) ouzh al Liger aet da bleg-mor, Golf nevez o tispartiñ Frañs "oil" diouzh al Lengadok hag e zouaroù peuzuhel mes krin, o vont sec'h-korn. Penn e Kornôg, ar *Far West*, sed aze da belec'h ez ajed nemet ha mont a rafe 'n nen da belloc'h bro, mes pe hini ?

Malouiz a-gozh a oa da chom "èl er vernikenn àr er roc'h" (poz Kalloc'h) pe gronnet e Gwig-Alet nevesaet, diwallet gant kement dogez so. Keit-se e ve aet kistilli ar Marzioù - Foujera, Gwitreg, Klison ha me 'oar - da gellies-all a verkoù er mor, evel kastell an Tarv e-kreiz bae Montroulez, kuit da vont evel-kent d'ur *Fort Boyard* bennaket !

Diwar skwer ar *Veneti* a ouie difenn 'n "inijoù" 'st èl Sinagoed a-enep bageier Sezar, pere a oa bet fardet, siwazh, gant Pictones su Naoned, bet bro ar gwini, e klaske Arvorigiz en em stardañ hag all e-skeud diorren o "ekoloniezh" peuznevez, o nevesaat 'tao 'gis 'tao, ha dispenn roudoù pobladoù kozh-Nomenoe, *Hanse* ar Baltik paneve ken le ma oa aet arvor hag arvoriz dindan an dour eus ar broioù balt d'an Danmark kent, a-nes komz adarre eus Izelvroioù, Flandrez...

Danzeet un astez *referendum* evit kaout da ziagentañ meno broidi an Arvor pa ouied a-berzh-vat (klaskerezh war an *ADN-DNA* a ziskoueze a-walc'h n'eo ket kemmet gwall galz o heni abaoe an neolitik, pa oant annezet da vat der-amañ kostez Barnenez àr-lerc'h Tevieg...)

Pezh a oa ergentoù "tolz an Arvorig", Osismi Penn-ar-Bed ha hiroc'h KLT ("feunteun an tri eskob" Kerne Leon Treger) pa vo peurlavaret, Ueneti aet da Wenediz ha da Wenedourion, a-nes ankouaat tamm kornad Bro-Oelo, chouk Coriosolites ('tresek *Corseul* / Kersaout) ha Gwig-Alet, Poudour ha Porhoed, anv ebet gant-se - abalamour d'an douristed nevez "glas" o blas - da zisoñjal "Brekilien", nemet ha Bresulian e ve pe "Bressilien" Sant-Forien, ar gêr eus Paoul (Poher bepred, padal 22) ?

Bremañ pa eo gonezet ar *referendum* a-vole-vann zoken - e chom dalc'h an dieubidigezh da zilui', pezh a c'hweze tan e-mesk pennoù "soverenisted" ar vro all, Bro-C'hall bepred evel a ouzoc'h ! Keit ha ma vefe lies "Che(u)" ha noblañsigoù ur "Vande", en o sorc'henn hag e ve, paravis ar c'hozh Xi ahont, ne vefed ket sur eus neb *Goa*.

A-benn neuze "ting-tang" Brosteg en doa kinniget mennad e "neo-britto-modell" d'ar "pentagon", pezh a vane eus an *hexagon* bet, ar vro c'hwec'h-korn kent ha pelloc'h da Euro an 30 (ezel bennak).

Da neuze 'oa degouezhet da zaou benn-bras uhel-meurbet mont war o leve : Castex na raed pelloc'h - dibenn e anv o vont dre uz - nemet (Jañ) Kast anezhañ (evel parrez Kast, kentoc'h eget Sant-Kast - eñvor un emgann war vor - erru beuzet, ô Gast !) 'giz gwechall (Fanch) Mitt.

En distro pe en dizro - didrous-kaer - en retred e Montsegur, e-sigur mont-dont ha tra-mañ-tra, en doa gallet Kast' lenn-dilenn ar "font Bayrou", ennañ arkanoù rouantelezh Frañs ha Navarr hag all. Beva-bevaik, 'keta, fae gantañ gwelet pegen disparti e oa Katalaniz pelloc'h. Pa oa aotrou maer Prad (eno) en doa degemeret brav tud an *IEC* (Skol-uhel ar studioù katalanek) en e yezh, c'hoar he-ben, hag i yezhoù romanek, evel a ve tostaet brezhoneg gwenedour ar Gemene ha "badum" ar Pelem...

Techet Katalonia da vont da "baou" (da fall, eme-ve) etre disrann tud Valencia er c'hreistez ha reuz 'nes freuz rochedeien Alliot en hanternoz. Train a oa gant ar Gwaskon, paour-kaezh den o Romania a lorc'h, kement ha kas an dorzh d'ar Gatalaniz lorc'hus !

Padal er Balears, pezh a vane eus an inizi evelkent (koñfontet Ibiza er mor endeo), en he "ranndi" kled, klenk hag enk koulskoude - 15 m2 bennaket - en un drevadennig alaman eus Majorca e oa Angela gaezh oc'h ober he demeurañs, pell diouzh safar ar bed ha diouzh he bro goueledet er Reter.

Dre *visio*, evel en doa damantet Manu, o mignon, en askont d'al lies pandemiezh a veze neuze o ren (neo-palu, variant omega) en doa toullet kaoz ar C'hast(ex)... a 'hast... deuet a-benn eus ur raktres european boutin en amboaz da adframmañ ar *Generalitat*.

Pennsturienn an dra-se : dieub - di'a'ub, diac'hub.... hag ac'hub war ar memes tro. "Asambles" holl ! Ne oa ket gwall nevez peogwir e oa bet kement-se egin ar slogan *Algérie française* !

Dre un taol-rapronobis e oa laket da bal - da zispalañ zoken pe da zibalañ - ur c'hengevredad Stadoù... nassion(où). Tri bik, plas un tiredig (Stad-nassion). Graet ganto an taol ! Stadoù, ya klev, evel Spagn... nassionoù evel Katalonia, Galisia, Navarra hag Euskadi !

Ar Vasked, o c'hwezheta un adunvanidigezh "rankontr" - *zazpe bat* - a lavaras rak-tal : "bai" (ok). Ma vo sevenet gant Korsiz, re Sardinia, Sicilia, tud ar C'hosovo ha me 'oar c'hoazh reteroc'h !

"Soverenisted", emezit-hu, holl int gennet ! Touzet dezhe o barv, evel Debré gwechall...

Dre gomz, ar pezh a gont eus an eil genoù d'egile hag eus an eil skouarn d'eben, fôn araped hag e ve etre ar forn hag ar stank ma kleved marvailhoù, set' amañ "Stad(-)nassion", un albac'henn ganto !

Ne chom ken ur sigl da gavout, kuit d'ober gant komzennoù start da laret, 'giz Maastricht, peadra d'ober fent gant darn anezho. Nann da, neket a-walc'h neb "Emgleo Kalonek" ken g'an Anglijen !

Angela a lavare lies gwech *Grosse* - evel *Große Koalition* - pezh a intenter a-walc'h er yezh "ok" (provañseg hag all) : "gròsso... Fédé" ! Gwell eget "kengevredet" ken rouestled all (Cf. *R.D.A.*, Federassion 1790, ken karet gant tud *L.F.I.*, paotred "anar" plaset uhel ha heniennoù boas da vont da gement "manif(a)", ne vern e-pelec'h e ve nag evit petra e vihe) n'eo ket brav ?

Gwevn ken-ha-ken evel geometriezh er spas, nassionoù-ha-rejionoù kej-mesk hiviziken - e-barzh un "unvez" hag a-us hag a-is ha *tutti quanti* (Gw. Treted Roma), penaos 'ta mont en-enep ?

Ne vefe ket "ros-tout" àr-lerc'h ar paotr "Lasall" avat. Ne badas ket nemeur egile all, diskaret gant un afer gwall deñval badezet "bal e roz" !

Ha *triumvir* an "direktored" ha troc'haoliañ pa zilennas Macron war-lerc'h e zaou "respet" mont e penn ar bank (bed). Klask a raed harp politikerien bet hag ar politikerezed, a-badal e kaned war an ton bras an tech da dec'het diouzh pep "politik", an eil o tistreiñ d'e asurañsoù evel he-ben en retred en ur skol genwerzh. Dati e oa klask war he lerc'h pelloc'h. Hag aet Sego e bizibul pe betra ?

Berr-ha-berr, e-lec'h kaout *troika* e ranked en em gontantiñ gant un daouad, daou a "Brezidanted" dre-harz prezantiñ ar raktres *Grossë Fédé*, heni ur republik bet "rouantelez a frans" ha... ni !

Perak kement-se ur *referendum* ? Neuze e kinnigad un dra all : ober "populosit" (kuit "populosid") en anv ar "bobl soveren", *sesame* kement-se e-skeud raliañ populisted e-leizh.

Pa oa dreist diraez soñjal "kaout majorite" (poz ar gomunisted eus Kallag a-benn 1945) e voe graet - a-c'hin pe en tu-gin avat - gant reolenn an trifarzh, dre ret evit pep kemm er "Vonreizh", aet trumm d'ar palefarzh (un diviz bet kemeret e korn an daol, hervez ar vrud) : eus 33% da 25% !

Brosteg e oa bet diboan-kaer dezhañ klask mouezhioù a-nes rankout kabaliñ : Breizh bepred ! (emezañ, an dra-se a oa e c'her, kuit da implij pojoù all...)

D'ar gwashañ kont ha krog e vezo disoc'het prestik 'giz da vare an Dukaj en ur rentañ "homaj simpl" (eeun-hag-eeun d'ar "soveren" a oa ar "bobl", kuita...)

Setu, pa oa aezikaet dezhañ "konto e-mod Kareiz" abaoe ma oa mignoniet gant aotrou maer Plouger (anv ofisiel nevez Kareiz-Plougêr), e responte hon *lehendakari* (da c'hortoz un anv brezhonekaet*) laouen da neb a gare : "neb a vevo a velo !"

Ne oa kel ebed eus "beloioù", un arouez dereat hag e vihe e Marc'hallac'h kreisker, kêr Kareiz bet, lonket gant Plouger oc'h en em astenn etrezek Goariva ha me 'oar. Nann da ! Ne oa ken... e oa... mes V ar galianeg e-lec'h digej W Goelois ha Treg'ris (eme-int eus Tregeriz, tostoc'h kar da Gembreiz), pezh a ve e peurunvan "neb a vevo a welo" (peotramant en etrerannyezhel - mar'd eus c'hoazh deus outañ - "neb a vevo a welo" - w w w ... we-we-we, *ouais ouais ouais*, eme e enebourien !)

*

*badum zo kement ha brezhoneg komzet du-mañ ha neket du-se : ba du-m' !

***lehendakari* : prezidant Euskadi ("kentañ sekretour" pe jokari en euskareg)

*

miz Gouhere 2021

(kartenn an douaroù beuzet)

